

DARIUS ANTANAVIČIUS

Kas buvo *Basilius Hyacinthus Vilmensis*, parašęs *Panegyricus in excidium Polocense* (1580)? Tapatybės atribucijos bandymas

---

ANOTACIJA. Straipsnio objektas – mažai žinoma 1580 m. Padujoje (Padova, Italija) išleista knyga *Panegyricus in excidium Polocense*, kurią parašė *Basilius Hyacinthus Vilmensis*. Straipsnyje siūloma autoriaus tapatybės versija.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Bolonijos universitetas XVI a.; Fiodoras Jackevičius (Jackovičius) Velkovičius; Vasilijus Jackevičius (Jackovičius); Lietuva ir Italija XVI a.; lietuvių studentai užsienio universitetuose XVI a.; Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a.; Padujos universitetas XVI a.; neolotyniškoji literatūra; Vilniaus miestiečiai XVI a.; Jonas Zemanas (Jan Zeman).*

ĮVADAS

XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) spausdinta produkcija, net taikant plačiausius priskirties kriterijus, yra labai negausi. Dar skurdžiau ji atrodo, jei pažvelgtume į ją knygų autorių aspektu. Juk daugelio jų ryšys su LDK buvo gana aptakus – tai daugiausia įvairūs su Lenkijos karalių ir Lietuvos didžiųjų kunigaikščių dvaru susiję dažniausiai nevietinės kilmės asmenys, sekę paskui valdovą Lietuvos ir Lenkijos teritorijoje, Katalikų Bažnyčios, o įsigalėjus

* Straipsnio parengimą finansavo Lietuvos mokslo taryba, sutarties Nr. S-LIP-19-66.

Reformacijai – ir Evangelikų reformatų ar Liuteronų Bažnyčių atstovai, laikinai ėję Lietuvoje įvairias bažnytines pareigas, o jas baigę išvykdavę kitur, ir pan. Dar mažiau su Lietuva susijusi Rygos spaustuvininko Nicolauso Mollino produkcija – jo išleistos knygos (taip pat ir jų autoriai) *in corpore* įtrauktos į mūsų senųjų knygų sąvadus remiantis daugiausia formaliu kriterijumi – Livonija su sostine Ryga 1561–1621 m. įėjo į LDK ir Respublikos sudėtį.

Sutinkant, kad XVI a. knygų ir jų autorių priskirtis LDK yra tikrai kebli ir vargiai idealiai sprendžiama problema, galima kelti ir priešingą klausimą: koks buvo pačių lietuvių (LDK piliečių) indėlis į spausdintą produkciją, paskelbtą Vakarų Europoje? Keldami šį klausimą, iš karto aiškiai apibrėžiamo Vakarų Europos ribas bent anapus Oderio upės. Kodėl? Pirmosios spaustuvės LDK atsirado tik XVI a. antrojoje pusėje, o iki tol buvo naudojamosi „artimojo užsienio“, daugiausia, žinoma, Krokuvoje ir Karaliaučiuje veikusios spaustuvininkų, paslaugomis. Nemenkinant Lenkijos Karalystės ir Prūsijos Kunigaikštystės sostinių vaidmens reikia pasakyti, kad minėti miestai kaip ir Vilnius priklauso Rytų Europos regionui, be to, yra vienijami bendros istorijos, bendro valdovo ar lėninio pavaldumo (Prūsijos kunigaikštis nuo 1525 m. buvo Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio vasalas), todėl šiapus Oderio veikusios spaustuvės, spausdinusios LDK skirtas knygas, orientavosi daugiausia į vietinius skaitytojus.

Taigi jei turėtume omenyje knygas, išspausdintas anapus Oderio, palmės šakelė visiems laikams jau atiteko iš Polocko kilusiam Pranciškui Skorinai, kuris pirmasis iš LDK 1517 m. Prahoje įsteigė spaustuvę ir atskiromis knygomis pradėjo leisti Šv. Rašto vertimus. 500 metų jubiliejaus proga 2013–2017 m. Baltarusijoje pasirodė visų jo paskelbtų knygų faksimilinis leidinys¹. Skorina yra, be abejonės, unikalus išsilavinimo, talento ir verslumo pavyzdys, kurio niekam iš LDK atstovų XVI a. daugiau nepavyko pakartoti.

Pačių lietuvių (LDK piliečių) Vakaruose išspausdintos ne verstinės, o originalios knygos galėjo būti parašytos tik lotyniškai – kita kalba skelbti nebuvo prasmės. XVI a. Lietuvos lotyniškų knygų sąvadas jau sudarytas², galimi tik jo

¹ *Кніжная спадчына Францыска Скарыны = Книжное наследие Франциска Скорины = Book heritage of Francysk Skaryna*, t. 1–20, Мінск: Нацыянальная бібліятэка Беларусі, 2013–2017.

² *XV–XVI a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas = Index librorum Latinorum Lituaniae saeculi quinti decimi et sexti decimi*, sudarė / concinnaverunt Daiva Narbutienė ir Sigitas Narbutas, (*Senoji Lietuvos literatūra*, t. 12), Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2002.

papildymai ar tikslinimai³. Jį peržvelgę, pagal nurodytus geografinius ir tautybės kriterijus radome vos keletą knygų, kurias galima kvalifikuoti kaip LDK atstovų indėlį į Vakarų Europoje spausdintą produkciją. Neturėdami tikslo išsamiai aptarti kiekvieno atvejo, nurodysime tik atitinkamus numerius minėtame XVI a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašė⁴. Dalis šių knygų ir jų autorių (Venclovas Agripa⁵, Martynas Gradovskis⁶, Jonas Kimbaras⁷) vienaip ar kitaip tyrinėtos ar bent minėtos. Neabejotina, kad ir likusios vertos tyrėjų dėmesio.

TYRIMO OBJEKTAS

Tarp nurodytų pozicijų dėmesį iš karto patraukia Nr. 107. Tai kažkokio *Basilii Hyacinthius Vilmensis* 1580 m. Padujuje išspausdinta knyga, kurios visas pavadinimas yra toks:

Panegyricus in excidium Polocense atque in memorabilem victoriam Stephani invictissimi Poloniarum regis magnique ducis Lituaniae ex potentissimo

³ Prabėgus bemaž dvidešimčiai metų nuo jo pasirodymo, susikaupė naujų duomenų, bet tai galėtų būti atskiro straipsnio tema.

⁴ Nr. 2 (Venclovas Agripa, 1553, Vitenbergas), Nr. 86 (Martynas Gradovskis, 1561, Frankfurtas prie Oderio), Nr. 107 (Bazilijus Hiacintijus, 1580, Paduja), Nr. 130 (Andriejus Jurgevičius, 1595, Kelnas), Nr. 139 (Jonas Kimbaras, 1600, Gracas), Nr. 143 (Baltazaras Krosnevičius, 1598, Niurnbergas), Nr. 168 (Severinas Martensas, 1600, Heidelbergas). N. B. Į šį sąrašą neįtraukiame Danieliaus Naborovskio (Naborowski), Pauliaus Oderborno ir panašių nelietuvių kilmės autorių XVI a. Vakaruose paskelbtų darbų. Naborovskis buvo lenkas, padaręs karjerą Lietuvoje jau XVII a. pradžioje Biržų Radvilų dėka. Oderbornas – Pomeranijos vokiečių, veikęs Lietuvoje, o vėliau – Rygoje ir Mintaujoje (Jelgavoje), kur ir mirė. Taip pat neįtraukiame Patricijaus Andriejaus Nideckio Vakaruose paskelbtų darbų, nes šis garsus Cicerono raštų tyrėjas, be turėtų Vilniaus arkidiakono pareigų, objektyviai žiūrint, su Lietuva nebuvo niekaip susijęs. Keli į Narbutų XVI a. Lietuvos lotyniškų knygų sąvadą įtraukti autoriai, išleidę Vakaruose knygų, atsiradus galimybei verifikuoti pačius spaudinius, kaip paaiškėjo, buvo nelietuviai (pavyzdžiui, Nr. 133, 374).

⁵ Apie Agripas *Oratio funebris* rašė daugelis XVI a. LDK literatūros ir kultūros tyrėjų.

⁶ Darius Antanavičius, „Pirmasis kaunietis – spausdintos knygos autorius“, in: *Senoji Lietuvos literatūra*, Nr. 45, Vilnius: LLTI, 2018, p. 39–79.

⁷ Romanas Plečkaitis, *Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI–XVIII amžiais*, Vilnius: Mintis, 1975, p. 101–102; *Lietuvos filosofinės minties istorijos šaltiniai*, t. 1: *Feodalizmo laikotarpis*, Vilnius: Mintis, 1980, p. 143; Darius Antanavičius, *Lietuvio bajoro „Dešimtmetis Livonijos karas“ (1610 m.) ir jo autorius*, Vilnius: Žara, 2006, p. 70–71.

Moschorum principe III Calendas septembres MDLXXIX reportatam Basiliæ Hyacinthii Vilmensis ad inclytum Nicolaum Georgii Radivillum ducem Dubingae et Bierzae in Lituania. Accesserunt in fine nonnulla epigrammata. Cum licentia superiorum. Patavii apud Laurentium Pasquatium M D LXXX (Vilniečio Bazilijaus Hiacintijaus Panegirika Polocko sugriovimo ir atmintinos nugalimojo Lenkijų karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Stepono pergalės, pasiektos prieš galingiausią maskvėnų valdovą 1579 metų trečią dieną prieš rugsėjo kalendas [t. y. rugpjūčio 30-ąją], proga, dedikuota garsiajam Mikalojui Radvilui, Jurgio sūnui, Dubingių ir Biržų Lietuvoje kunigaikščiui. Pabaigoje pridėta keletas epigramų. Su vyresniųjų leidimu. Padujoje, Lorenzo Pasquato spaustuvė, 1580).

Knyga į bibliografų akiratį pateko jau XVIII a. antroje pusėje⁸, o geriausiai žinoma iš aprašo Karolio Estreicherio bibliografijoje⁹. XX a. pradžioje Estreicheris žinojo vos vieną jos egzempliorių, tuo metu buvusį Krasinskių bibliotekoje, kurią naciai sudegino 1944 m. numalšinę Varšuvos sukilimą. Vis dėlto likimas šiai knygai buvo gana palankus, nes šiuo metu žinomi mažiausiai 9 jos egzemplioriai, saugomi Italijos (3), Lenkijos (3), Rusijos (1), Švedijos (1) ir Vengrijos (1) bibliotekose. Lietuvoje, deja, nėra nė vieno. Vis dėlto tai nė kiek netrukdo ja naudotis, nes XXI a. tolydžio stiprėjant senųjų knygų skaitmeninimo vajui, šią knygą nesunkiai galima atverti internete: 2019 m. pradžioje buvo galima išvysti visus tris Lenkijos bibliotekose saugomus jos egzempliorius.

Nors *Panegirika* iki šiol netapo atskiro tyrimo objektu, trumpų jos paminėjimų istorinėje ir literatūrologinėje literatūroje galima rasti nemažai. Tai lėmė knygos tematika, susijusi su Respublikos ir Maskvos santykiais XVI a. antroje pusėje ir ypač Polocko atgavimu 1579 m., kuriam išgarsinti, kaip byloja pats pavadinimas, ir skirta knyga. Neturėdami tikslo „išgaudyti“ visų šių nuorodų, paminėsime tik keletą pavyzdžių. Pirmiausia ji įtraukta Marshallo Poe pareng-

⁸ [Jan Daniel Janocki], *Ianociana, sive Clarorum atque illustrium Poloniae auctorum maecenatumque memoriae miscellae*, t. 1, Varsaviae et Lipsiae: apud Michaellem Groellium, 1776, p. 127. Taip pat žr.: Sebastiano Ciampi, *Bibliografia critica delle antiche reciproche corrispondenze politiche, ecclesiastiche, scientifiche, letterarie, artistiche dell'Italia colla Russia, colla Polonia ed altre parti settentrionali [...]*, Firenze: Leopoldo Allegrini e Giovanni Mazzoni, 1834, p. 163; Michał Wiszniewski, *Historia literatury polskiej*, t. 6, 8, Kraków: Drukarnia Uniwersytecka, 1844, 1851, t. 6, p. 321; t. 8, p. 85.

⁹ Karol Estreicher, *Bibliografia polska*, t. 18, Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1901, p. 322.

tą specialią Maskvos valstybės aprašymų užsieniečių darbuose bibliografiją¹⁰. Daugiausia apie *Panegiriką* yra trumpai užsiminę literatūros istorikai ir bibliografai (Siarhejus Kavaliovas, Ryszardas Lewański, Sigitas Narbutas, Žana Nekraševič-Korotkaja, Jakubas Niedźwiedźius, Juliuszas Nowak-Dłużewskis, Michałus Muszyński, Eugenija Ulčinitė, Michałus Wiszniewskis ir kt.), keli istorikai (Andreus Kappeleris, Aleksandras Filiuškinas, Vasilijus Vasiljevskis ir kt.). Vienintelį specialiai šiai knygai skirtą nedidelį straipsnelį apie žanrinę kūrinio problemą yra parašiusi Nekraševič-Korotkaja¹¹.

Knygą, be nurodyto antraštinio lapo, sudaro trumpa prozinė autoriaus dedikacija Vilniaus vaivada ir Lietuvos didžiajam etmonui Mikalojui Radvilui Rudajam, epigrama „Apie savo panegiriką“ („De suo panegyrico“, 6 eil.), pati hegzametru parašyta *Panegirika* (859 eil.), 5 baigiamosios autoriaus epigramos, skirtos Lenkijos karaliui Steponui Batorui ir Maskvos valdovui Jonui IV Vasiljevičiui (iš viso 36 eil.) ir trys slapyvardžiais prisidengusių asmenų epigramos, adresuotos knygos autoriui (iš viso 20 eil.). Taigi knygos autoriaus plunksnai, be prozinės dedikacijos Radvilui Rudajam, priklauso iš viso 900 poetinio teksto eilučių.

PROBLEMA IR TYRIMO TIKSLAS

Visos bibliografijos ir tyrėjai, trumpai minėję šią knygą, iki šiol sutartinai kartoja, kad ją parašė antraštiniame lape nurodytas *Basilius Hyacinthus*. Net jo vilnietiška kilmė (*Vilnensis*) paminima ne visuose darbuose, nors kaip tik ši aplinkybė ypač verta dėmesio. Juk apie LDK miestietijos indėlį į senąją Lietuvos literatūrą žinoma labai nedaug. Miestiečius visiškai stelbia kilmingųjų luomo atstovai. Šiuo požiūriu itin skurdus XVI amžius. Tam būta objektyvių priežasčių: labai negausus miestiečių sluoksnis, retas miestų tinklas, menkas jų gyventojų ekonominis pajėgumas, iš jo plaukiantis nedidelis spausdintos

¹⁰ Marshall Poe, *Foreign Descriptions of Muscovy: An Analytic Bibliography of Primary and Secondary Sources. Second Edition Revised, Corrected, and Expanded*, Slavica Publishers, Inc., [1999²], p. 80.

¹¹ Жанна Некрашевич-Короткая, „Панегирик на взятие Полоцка“ (1580) Базыля Гиацинта и проблемы литературной специфики панегирика как жанра древней литературы“, in: *Studia linguistica. Збірник наукових праць*, t. 8, Київ: Дмитро Бурого, 2014, p. 220–225.

knygos poreikis, spaustuvių nebuvimas, valdovo ir Bažnyčios ideologinė kontrolė ir administraciniai spausdinto žodžio varžymai. Skurdžias mūsų žinias lemia ir kitos priežastys. Pirmiausia blogas XVI a. LDK miestų ir miestelių archyvų išlikimas (dauguma žuvo), apskritai itin menka šaltiniotyrinė bazė, kuria remiantis dabar galima tirti šiuos klausimus. Pirmojo Biblijos vertėjo, leidėjo, spaustuvininko ir netgi šiokių tokių originalių tekstų kūrėjo, kilusio iš miestiečių, laurus XVI a. jau yra nuskynęs minėtasis Skorina. Skorinos iniciatyvos greitai nutrūko ir ilgai neturėjo pasekėjų. Todėl reikšmingas kiekvienas naujas faktas, kuris papildytų mūsų žinias apie LDK XVI a. miestietijos kūrybinį potencialą. Straipsnio tikslas – mėginti įminti mįslę, koks realus asmuo slepiasi po *Basilius Hyacinthus Vilnensis* vardu.

KŪRINIO AUTORIS

Apie save kūrinio autorius užsimena vos keliuose vietose. Pirmiausia – ant raštiniame knygos lape ir dedikacijoje Vilniaus vaivadai Mikalojui Radvilui Rudajam. Iš jų matyti, kad 1579–1580 m. jis studijavo Padujos universitete, nes mini, kad ėmėsis *Panegirikos* turėjo trumpam atidėti į šalį kitus rimtus mokslus (*quamvis seriis aliis studiis occupatus essem, his tamen paululum sepositis*). Kokie buvo šie mokslai, mums pasako vieno, matyt, autoriaus bendramokslio ar draugo Padujos universitete, prisidengusio *Manfidus Baldacius Pupiensis* slapyvardžiu, sukurta epigrama, kuri prasideda tokiais reikšmingais žodžiais: „Stebėjau, kad uoliai atsidėjęs medicinos menams, mokslams“ (*Mirabar, medicis quod vigil artibus / incumbens*). Jie nepalieka abejonių, kad knygos autorius Padujoje studijavo mediciną. Tai patvirtina Padujos universiteto archyvo dokumentai, kuriuose minima, kad jau 1579 m. vilnietis liudijo daktaro laipsnio suteikimą vienam iš Lenkijos atvykusiam studentui¹², o 1580 m. sausio 16 d. buvo išrinktas vadinamųjų *Ultramontani*, t. y. iš anapus Alpių atvykusių studentų, korporacijos, „nacijos“ patarėjo (*consiliarius*), lenko Grigaliaus Fabricijaus, atstovu, pavaduotoju (*substitutus*)¹³. Minėtoje dedi-

¹² Šią informaciją suteikė prof. Danuta Quirini-Popławska iš Krokuvos, jai už tai dėkojame.

¹³ Stanisław Windakiewicz, „Materiały do historii Polaków w Padwie“, in: *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*, t. 7, Kraków: Akademia Umiejętności, 1892, p. 179: „1580. I. 16. Basilius Jacynthius Polonus substitutus Fabritii“.

kacijoje Radvilui Rudajam *Panegirikos* autorius kalba apie išskirtines Vilniaus vaivados jam parodytas geradarystes (*ob tua singularia in me beneficia*), vadina jį savo mecenatu, geradariu (*Mecoenas*). Apie šias „geradarystes“ ir autoriaus ryšius su Radvilu Ruduoju daugiau žinių kol kas nepavyko aptikti: jis neminimas nei Rudajam skirtose monografijose¹⁴, nei Radvilų archyvo V-ojo skyriaus medžiagoje, kurioje saugomi įvairių asmenų Radvilams rašyti laišškai¹⁵, nei jokiuose kituose vienalaikiuose šaltiniuose. Iš kitų knygų vietų matyti, kad pagrindinis *Panegirikos* sukūrimo motyvas buvo autoriaus noras pašlovinti patį Respublikos valdovą Steponą Batorą ir patriotiškai išgarsinti savo tėvynę Lietuvą, o knygos dedikavimas pasirinktam asmeniui buvo kone privaloma ano meto knygų leidybos praktika. Lieka neaišku, kas apmokėjo šios knygos leidybą pas Padujos spaustuvininką Lorenzo Pasquati (1523–1603).

Šiaip ar taip, knygos autoriaus studijos Padujoje 1579–1580 m. praplečia lietuvių studentų, studijavusių užsienyje, sąrašą, kuris yra jau truputį senstelėjęs¹⁶. Padujos universitete pagal pasirinktą specializaciją *Panegirikos* autorius turėjo klausytis Jeronimo Mercuriale (Girolamo Mercuriale, 1530–1606), Jeronimo Fabricijaus Acquapendente (Girolamo Fabrizi Acquapendente, 1533–1619) ir kitų tenykščių medicinos profesorių paskaitų. Mercuriale biogramos, paskelbtos *Italų biografijų žodyne*, bibliografija visiems norintiems leis gilintis į to meto Padujos medicinos mokyklos subtilybes¹⁷. Pasakyti ką nors daugiau apie vilniečio studijas Padujos universitete bus galima ateityje dar kartą nuodugniau ištyrus šio universiteto 1579 ir 1580 m. *Acta Universitatis Artistarum*¹⁸.

¹⁴ Raimonda Ragauskienė, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Mikalojus Radvila Rudasis (apie 1515–1584 m.)*, Vilnius: Valstybės žinios, 2002; Marek Ferenc, *Mikołaj Radziwiłł „Rudy“ (ok. 1515–1584). Działalność polityczna i wojskowa*, Kraków: Historia Jagellonica, 2008.

¹⁵ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Radziwiłłów, V skyrius.

¹⁶ Vaclovas Biržiška, *Lietuvos studentai užsienio universitetuose XIV–XVIII amžiais*, Chicago: Lituanistikos instituto leidykla, 1987, p. 52: 1582 VI 18 Bolonija / „Paulus Hyacynthi Vilmensis Polonus. VI 20 Promotio in utraque facultate“.

¹⁷ Giuseppe Ongaro, „Mercuriale, Girolamo“, in: *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 73, Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 2009.

¹⁸ Žr. Danuta Quirini-Popławska, „Studia Polaków na Uniwersytecie Padewskim w XV i XVI wieku. Stań badań oraz wstępne hipotezy“, in: *Prace Komisji Środkowoeuropejskiej PAU*, t. 21, Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2013, p. 19–30. Čia pateikta visa milžiniška temos literatūra ir naujausių Italijoje pasirodžiusių šaltinių publikacijos, kurių nei Lietuvos bibliotekose, nei internete paprasčiausiai nėra. Kai kurias reikalingas šių šaltinių vietas, susijusias su vilniečiu, mums parūpino prof. Pietro Umberto Dini iš Pizos universiteto, už tai jam dėkojame.

Padujos universitetas nebuvo vienintelis, kuriame *Basilius Hyacinthus* mokėsi. Nelauktų žinių suteikia seniausio pasaulyje Bolonijos universiteto šaltiniai. Iš jų aiškėja, kad *Panegirikos* autorius 1582 m. birželio 19 d. Bolonijoje įgijo filosofijos ir medicinos daktaro laipsnį¹⁹. Kitų nuomone, tai įvyko 1582 m. birželio 20–21 d.²⁰ Žinome, kad anatomiją *Panegirikos* autoriui dėstė vienas garsesnių to meto anatomijos teoretikų ir praktikų Julijus Cezaris Aranzi (Giulio Cesare Aranzi, Aranzio, 1520/1530–1589). Jo biogramos, paskelbtos *Italų biografijų žodyne*, bibliografija mūsų medicinos istorikams padės susidaryti tikslesnį vaizdą, ko ir kaip mūsų autorius buvo mokomas Bolonijoje²¹. Internete šiuo metu galima greitai rasti papildomų vertinimų apie šį italų mediką ir jo indėlį į anatomiją²².

Negana to, gerai išlikęs vilniečio herbas yra tarp 6 254 herbų, kuriais išdabintas 1562–1563 m. pastatytas senasis Bolonijos universiteto pastatas – *L' Archiginnasio*. Vilniečio herbas yra šio unikalaus architektūros paminklo antrame aukšte, 17 lodžijos 3-iajame skliaute. Raudoname herbo skydo lauke – sidabrinė strėlė, smaigaliu nukreipta į viršų, per vidurį perkirsta trumpo skersinio (kryžiaus), iš abiejų strėlės šonų – sidabriniai pusmėnuliai. Strėlė su kryžiumi ir papildomais elementais – viena iš labiausiai mėgstamų figūrų senojoje Lietuvos heraldikoje, ją naudojo tiek miestiečiai, tiek kilmingieji. Lewańskis netiksliai priskyrė šią figūrą vadinamajam *Ostoja* herbui. Epigrafas

¹⁹ *Notitia doctorum sive catalogus doctorum qui in Collegiis philosophiae et medicinae Bononiae laureati fuerunt ab anno 1480 usque ad annum 1800*, a cura di Giovanni Bronzino, (*Universitatis Bononiensis Monumenta*, t. 4), Milano: Guffrè Editore, 1962, p. 88: „Giug. 19 – D. Basilus Hyacinthus Vilmensis Lituanus regni Poloniae in U[traque] C[ensura]“.

²⁰ Stanisław Windakiewicz, „Informacje o aktach uniwersytetu bolońskiego“, in: *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*, t. 7, Kraków: Akademia Umiejętności, 1892, p. 142: „1582.VI.18. Praesentatio Basilii Hyacinthi Vilmensis Poloni. – VI. 20. Promotio in utraque facultate“. Windakiewicziaus žinutė apie mūsų vilnietį su klaidomis buvo pakartota: Vaclovas Biržiška, *Lietuvos studentai užsienio universitetuose XIV–XVIII amžiais*, p. 52: „1582 VI 18 Bolonija / Paulus Hyacynthi Vilmensis Polonus. VI 20 Promotio in utraque facultate“. Riccardo Casimiro Lewanski, „La matricola degli scolari polacchi a Bologna: un tentativo di ricostruzione e di analisi“, in: *Laudatio Bononiae. Atti del Convegno storico italo-polacco svoltosi a Bologna dal 26 al 31 maggio 1988 in occasione del Nono Centenario dell' Alma Mater Studiorum*, a cura di Riccardo Casimiro Lewanski, Bologna–Varsavia: Istituto Italiano di Cultura, 1990, p. 516–517.

²¹ Felice Mondella, „Aranzio, Giulio Cesare“, in: *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 3, Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 1961.

²² <http://ilmedicodifamiglia.altervista.org/aranzi-giulio-cesare.html>

(didžiosiomis raidėmis): *Sarmatiae / D. Basilius Hiacinius / Vilnensis*. Jo pradžia *Sarmatiae / D. Basilius* dabar nutrupėjusi. Herbas neseniai reprodukuotas specialiaame leidinyje²³. Dabar jį galima išvysti ir Bolonijos miesto bibliotekos (*Biblioteca comunale dell' Archiginnasio*) interneto puslapyje, paieškos laukelyje įrašius vardą „Basilius“²⁴. Įdomiausia, kad, regis, pirmasis šį herbą paskelbė lietuvis, itališkojo fašizmo idėjų propaguotojas, būsimasis Lietuvos nacionalistų partijos generalinis sekretorius Zenonas Blynas, 1928–1940 m. gyvenęs Italijoje²⁵. Taip pat paminėtina, kad pagrindinės žinios apie *Panegirikos* autorių dabar lengvai prieinamos atskiroje Bolonijos universiteto studentams skirtoje duomenų bazėje ASFE (trump. „Amore scientiae facti sunt exules“)²⁶. Remiantis minėtu herbu, nurodoma, kad vilnietis 1583 m. buvo sarmatų nacijos *consiliarius, syndicus* laisvųjų menų universitete (*Universitas Artistarum*), dabar sakytume – fakultete.

Likimas mums išsaugojo netgi šio vilniečio autografa, kuris matyti ant vieno iš dabar Lenkijoje, Kórniko bibliotekoje, saugomo *Panegirikos* egzemplioriaus antraštinio lapo. Įrašas skelbia: *Egregio viro domino Ioanni Seman civi Cracoviensi a[uctor] dedit*²⁷ (Žymiam vyrui, Krokuvos miestiečiui ponui Jonui Semanui, dovanojo autorius). Minimasis Jonas Semanas, arba Zemanas (Zymanas), buvo žinomas Krokuvos vaistininkas, veikęs 1575–1614 m., turėjęs mūrnąjį Florijono gatvėje ir miręs prieš 1624 m.²⁸ Gaila, dovanojimo data nenurodyta.

²³ *Imago Universitatis: celebrazioni e autorappresentazioni di maestri e studenti nella decorazione parietale dell'Archiginnasio*, sotto la direzione di Gian Paolo Brizzi, Bologna: Bononia University Press, 2011–2012, t. 1–2, nr. 767.

²⁴ <http://badigit.comune.bologna.it/stemmi/ricerchestemmi2.asp>

²⁵ Vetusius [Zenonas Blynas], „Lietuviai Italijos universitetuose“, in: *Naujoji Romuva*, 1932, Nr. 36, p. 749. Šią publikaciją mums nurodė Edmundas Rimša, už tai jam nuoširdžiai dėkojame. Apie Blyno mokslą ir veiklą Italijoje žr. Zenonas Blynas, *Karo metų dienoraštis 1941–1944 m.*, parengė Gediminas Rudis, Vilnius: LII leidykla, 2007, p. 7–10.

²⁶ <http://asfe.unibo.it/it/progetto>

²⁷ Pirmasis jį pastebėjo ir jau seniai paskelbė lenkų bibliografas Michał Muszyński (žr. Michał Muszyński, „Proweniencje poloników XVI wieku w zbiorach Biblioteki Kórnickiej (Uzupełnienia do „Katalogu“ K. Piekarskiego)“, in: *Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej*, t. 13, Kórnik, 1977, p. 189), santrumpą „dd“ neteisingai išskleidęs kaip „dono dedit“. Šį įrašą, kaip ir visą Kórniko egzempliorių, dabar galima išvysti internete: wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FCcontent%2F312824%2Fdirectory.djvu.

²⁸ Adam Chmiel, *Domy krakowskie. Ulica Floriańska*, d. 1, (Biblioteka Krakowska, Nr. 54), Kraków: W. L. Anczyc i spółka, 1917, p. 23.

Paskutinį vilniečio pėdsaką aptinkame Motiejaus Strijkovskio *Kronikoje*, išleistoje 1582 m. Jos pradžioje, tarp *Kronikos* autoriui dedikuotų epigramų, randame ir *Panegirikos* autoriaus 10 eilučių lotynišką distichą, kurį jis pasirašė kaip *Basilius Iacinctides Vilnensis*²⁹. Pats eilėraštinis niekuo neišsiskiria iš panašaus pobūdžio kūrinių. Įdomesnis jo sukūrimo ir publikavimo laikas. Juk kai Strijkovskis 1582 m. Karaliaučiuje rūpinosi savosios *Kronikos* leidyba, *Panegirikos* autorius turėjo būti Italijoje. Net jei *Kronika* pasirodė 1582 m. pabaigoje ir tartume, kad mūsų vilnietis jau buvo grįžęs iš užsienio, prie savo pavardės neabejotinai būtų paminėjęs medicinos daktaro laipsnį, įgytą Bolonijoje. Taip pat pavardės forma *Iacinctides* mums byloja, kad ji greičiau yra pirminis autoriaus vėliau vartoto *Hyacinthus* / *Hiacinthus* / *Hiacinius* variantas. Iš Stepono Batoro 1580 m. liepos 14 d. Strijkovskiui suteiktos privilegijos aišku, kad *Kronikos* rankraštis spaudai buvo parengtas jau 1580 m. viduryje, bet tuo metu *Panegirikos* autorius irgi turėjo būti Italijoje. Tad kada jis parašė savo eilėraštinį? Yra dvi galimybės: tai įvyko arba 1580 m. antrojoje pusėje – 1581 m. tarus, kad tuo metu jis buvo trumpam grįžęs iš Italijos, arba apskritai dar prieš išvykstant į Italiją 1579 m. pabaigoje – tuo metu jau sutinkamas Padujos universitete. Kaip buvo iš tikrųjų, galbūt paaiškės ateityje. Kas vilnietį siejo su Strijkovskiu, kad jam buvo pasiūlyta sukurti minėtą eilėraštinį, kol kas taip pat neaišku. Tai ir viskas, kiek iki šiol pavyko rasti apie patį *Panegirikos* autorių.

Panegirikos literatūrinė analizė nėra šio straipsnio tikslas. Tai padarysime ateityje. Šiuo kartu trumpai pasakysime, kad, iš pirmo žvilgsnio vertinant, jos autorius buvo stebėtinai gerai įvaldęs lotynų kalbą. Taip gerai, kad net sukūrė vieną epigramą, kuri dėl savo virtuoziškumo prašyte prašosi įtraukiama tarp

²⁹ [Maciej Strykowski], *Która przedtym nigdy światła nie widziała Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi [...]*, w Królewcu u Jerzego Osterbergera, 1582, p.)( )^{(8r..} „Quid cum consulibus dictator fecerit olim, / Livius ostendit, quem lege, certus eris. / Teutonis at cupias bene si cognoscere mores, / perlustres Tacitum, sic, puto, certus eris. / Gallica delectat si res bellumque cruentum, / Caesare perlecto sic, puto, certus eris. / Si Litavum virtus nondum perspectaque bella / ductaque de Latio nota propago minus, Strycovii vatis doctum pervolve volumen, / volve, revolve lubens, sic, puto, certus eris“ (Kaip su konsalais kadaise pasielgė diktatorius, byloja Livijus, skaityk jį ir tai sužinosi. O jei norėtum gerai pažinti germanų papročius, tyrinėk Tacitą ir, manau, sužinosi. Jei patinka galų reikalai ir kruvini karai, perskaitęs Cezarį, manau, juos pažinsi. Jei nežinai lietuvių narsos, jų kariautų karų ir romėniškos kilmės, perversk mokytą poeto Strykovskio tomą: smagiai vartinėk šen bei ten ir, manau, sužinosi).

išmaniausių XVI a. LDK lotyniškoje literatūroje sukurtų vadinamosios artificiozinės poezijos pavyzdžių. Turime galvoje paskutiniąją iš penkių paties knygos autoriaus epigramų, paskelbtų *Panegirikos* pabaigoje. Ji nukreipta prieš maskvėnų valdovą Joną IV Vasiljevičių („In Moschorum principem“) ir yra tokia³⁰:

Est genus egregium nec honoris stemmata Mosche
Infima sunt splendor non tibi barbaries
Iustitiae bona sunt sanctae nec pessima legum
Crimina sed pietas nec mala religio
Displicuit tibi fraus turpis nec perfida gestas
Pectora, nam dico quod bene perspicuum
Imperium stet Mosche tuum duransque per aevum
Nestoris haud annos nent cito fatidicae.

Raktą, kaip reikia skaityti ir suprasti šias eilutes, mums į rankas įdavė pats autorius paaiškinamajame eilėraštyje „Autoriaus nuomonė apie šią paskutinę epigramą“ („Sententia auctoris de hoc ultimo epigrammate“):

Ordine composito falsum mea carmina dicunt,
Non falsum dicunt ordine retrogrado.

Sudėta tvarka [skaitant] mano giesmės meluoja,
nemeluoja [skaitant] atbuline tvarka.

Tai yra vadinamasis *carmen retrogradum sive cancrinum*, kitaip tariant, „vėžys“, t. y. toks eilėraštis-epigrama, kurį reikia skaityti iš abiejų pusių: nuo pradžios į priekį ir nuo galo atbulyn. LDK artificiozinės poezijos tyrėjos Eglės Patiejūnienės teigimu, XVI–XVII a. spaudiniuose jai nepavyko rasti nė vieno šio žanro pavyzdžio³¹. Patiejūnienės studija rėmėsi daugiausia Lietuvos bibliotekose tuo metu prieinama medžiaga, todėl dabar jos išvados galbūt truputį keistųsi. Šiaip ar taip, šį „vėžį“ reikia skaityti ir suprasti taip:

³⁰ NB. Paliekame originalią skyrybą, tiksliau, sąmoningą jos stygių.

³¹ Eglė Patiejūnienė, *Brevitas ornata: mažosios literatūros formos XVI–XVII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės spaudiniuose*, (*Senoji Lietuvos literatūra*, t. 7), Vilnius: LLTI, 1998, p. 291.

<p>Est genus egregium nec honoris stemmata, Mosche, infima sunt; splendor, non tibi barbaries. Iustitiae bona sunt sanctae, nec pessima legum crimina, sed pietas, nec mala religio. Displicuit tibi fraus turpis, nec perfida gestas pectora, nam dico quod bene perspicuum. Imperium stet, Mosche, tuum duransque per aevum Nestoris: haud annos nent cito fatidicae.</p>	<p>Fatidicae cito nent annos: haud Nestoris aevum perduransque tuum, Mosche, stet imperium. Perspicuum bene, quod dico, nam pectora gestas perfida nec turpis fraus tibi displicuit. Religio mala nec pietas, sed crimina legum pessima, nec sanctae sunt bona iustitiae. Barbaries tibi, non splendor; sunt infima, Mosche, stemmata honoris nec egregium genus est.</p>
<p>Šauni kilmė ir nepaskutiniai [tavo], Maskvėne, garbės žymenys; tu pasižymi puikumu, o ne barbarybe. Tau būdingas šventas teisingumas ir ne blogiausi įstatymų pažeidimai, bet teisumas ir žodžio laikymasis. Nepatinka tau bjauri klasta ir [tavo] širdis [t. y. sumanymai] – tyra (-i), nes sakau, kas [yra] akivaizdu. Lai tavo valdžia, Maskvėne, sulaukia Nestoro amžiaus: negreitai verpia metus lemties deivės [Moiros].</p>	<p>Lemties deivės [Moiros] metus verpia greitai: lai Nestoro amžiaus nesulaukia, Maskvėne, tavo valdžia. Akivaizdu [yra], ką sakau: nes klastinga [tavo] širdis [t. y. sumanymai] ir bjauri klasta tau patinka. Esi žodžio laužytojas ir tau būdingas ne teisumas, bet blogiausi įstatymų pažeidimai, ir nepaisai švento teisingumo. Barbarybe, ne puikumu tu pasižymi; paskutiniai yra [tavo], Maskvėne, garbės žymenys ir nešauni kilmė.</p>

Lietuviškas prozinis vertimas (poetinis turbūt iš viso neįmanomas) tik apytikriai perteikia šį šedevrą. Ateityje bus galima jam paskirti nedidelį eilėdaros etiudą parodant, kaip visa tai sukomponuota.

AUTORIAUS TAPATYBĖ

Regis, viskas aišku. „Mažytė“ smulkmena ta, kad mes iki šiol nežinome *Panegirikos* autoriaus tikrosios tapatybės. Juk šaltiniuose randama pavardės forma *Hyacinthus / Hiacinthus / Hiacinius / Iacinctides* yra sulotynintas tikrosios pavardės variantas. Pirmasis tai perprato emigracijoje dirbęs garsus lenkų bibliografas ir kultūros istorikas Ryszardas Lewańskis. Būdamas akylas filologas, jis spėjo, kad *Hyacinthus* yra tiesiog sulotynintas *nomen vulgare*, ir savo darbuose pasiūlė hipotetinę autoriaus pavardės formą „Jacewicz, Jacyna“³², kuri buvo perimta minėtosios ASFE duomenų bazės. Lewańskio

³² Riccardo Casimiro Lewanski, „La matricola degli scolari polacchi a Bologna: un tentativo di ricostruzione e di analisi“, p. 516; Riccardo Casimiro Lewanski, „Students from Ordo Teutonicorum – Prussia, Ordo Spadaforum – Livonia and the Grand Duchy of Lithuania at

rekonstrukcija remiasi lenkų onomastikos duomenimis – graikiškos kilmės vardo *Hyacinthus* lenkiška forma yra *Jacek*, o priesaga *-i-* neabejotinai nurodo į tėvavardinę formą. Taigi ši rekonstrukcija visai galima. Kitas dalykas, ar ją patvirtina kiti šaltiniai.

Gerai žinoma labai bloga, tiesiog tragiška XVI a. Vilniaus miesto istorijos šaltinių būklė. Ją lėmė 1655 m. Rusijos caro kariuomenės įvykdyta LDK sostinės okupacija ir nusiaubimas, per kurį negrįžtamai žuvo pagrindiniai kompleksiniai miesto istorijos šaltiniai – savivaldos įstaigų archyvai. Istorijos negandos XVI a. antrosios pusės Vilniaus istorijos tyrėjui pagailėjo net antrinių šaltinių, pavyzdžiui, LDK valdovo, vėliau asesorių ir reliacijos teismuose nagrinėtų karališkųjų (valstybinių) miestų miestiečių apeliacijų dėl 1-osios instancijos teismų nutarimų (dekretų) knygų, saugotų Lietuvos Metrikos sudėtyje³³. Visa, kas liko, yra pavieniai dokumentai, tik menka jų dalis išliko originalų pavidalu, mus daugiausia pasiekė vėlesnių laikų kopijos įvairių teismų knygose.

Esant tokiai šaltinių būklei, visų XVI a. Vilniaus istorijos tyrimų išvados visada bus sąlygiškos ir apytikrės, ypač kai imamas ne skurdžios empirinės medžiagos aprašymo, o subtilesnių temų, kai pats tyrimo objektas yra nematomas ar sunkiai apčiuopamas.

Tai tarę, pereiname prie *Basilius Hyacinthus* tapatybės mįslės. Pirmiausia atkreipsime dėmesį į vardą *Basilius*. Tai retas vardas, XVI a. LDK pasitaikantis dažniausiai tarp nekatalikų³⁴. Nereikia didelio filologinio įžvalgumo spėti, kad tai greičiausiai tarp Rytų ortodoksų Vilniaus gyventojų labai paplitusio vardo *Vasilij*, *Vasil'*, *Wasył* ir pan. sulotynintas variantas. Galėjo būti ir taip, kad autorius, pakeitęs tikėjimą, taip norėjo labiau pabrėžti savo ryšį su Vakarų krikščionybe.

Alma Mater“, in: *La via dell' ambra dal Baltico all' Alma Mater. Atti de Convegno italo-baltico svoltosi all'Universita di Bologna dal 18 al 20 settembre 1991*, a cura di Riccardo Casimiro Lewanski, Bologna: Università degli studi di Bologna, 1994, p. 196.

³³ Darius Antanavičius, „Nežinomos XVI a. vidurio Kauno miestiečių apeliacijos valdovo teismui, įrašytos Lietuvos Metrikos Palenkės vaivadijos knygose“, in: *Istorijos šaltinių tyrimai*, t. 6, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018, p. 173–180.

³⁴ Vienas iš įrodymų – XV–XVI a. ši vardą turėjo vos vienas šaltiniuose minimas LDK katalikų kunigas (žr. *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.*, parengė Vytautas Ališauskas, Tomasz Jaszczolt, Liudas Jovaiša, Mindaugas Paknys, (*Bažnyčios istorijos studijos*, t. 2), Vilnius: Aidai, 2009. Kitas pavyzdys – minėtoje ASFE bazėje, surinkus vardą „Basilius“, randama, kad tarp Italijoje daktaro laipsnius įgijusių asmenų vos 17 turėjo tokį vardą, savo ruožtu visi jie, išskyrus mūsų vilnietį ir vieną vokiečių iš Leipcigo, buvo kilę iš Italijos.

Toli pavyzdžių ieškoti nereikia. Tuo pat metu gyvenusio LDK ortodokso Ivano Ivanovičiaus Liackio šeimoje gimęs ir neabejotinai tėvų tikėjime augintas jo sūnus vaikystėje buvo vadinamas Fiodoru, bet suaugęs perėjęs į katalikybę, sulotynino savo vardą, tapdamas Teodoru³⁵. Pritardami Lewańskio spėjimui, kad knygos autoriaus pavardės forma *Hyacinthius* irgi yra sulotynintas tikrosios pavardės variantas, atkreipsime dėmesį, kad Jacevičiaus ar panašią formą labai sunku sutapatinti su kokiu nors realiu XVI a. antrosios pusės Vilniaus miestiečiu. Dėl visiško šaltinių stygiaus turime labai mažą erdvę spėlionėms.

Pirmiausia mėginkime spėti, iš kokio Vilniaus miestiečių sluoksnio mūsų autorius galėjo būti kilęs? Neneigiant tikimybės, kad *Panegirikos* autorius galėjo būti paprasto vilniečio amatininko (staliaus, odininko ir pan.) sūnus, kažkokiu būdu gavęs pradinį išsilavinimą ir, turtingų globėjų (Radvilų?) remiamas, studijavęs Italijoje, mums kur kas įtikinamesnė atrodo galimybė, kad autorius turėjo būti kilęs iš stambių pirklių, užsiėmusių didmenine prekyba, auksakalių, kitų turtingų amatininkų ar aukščiausių miesto pareigūnų šeimos, nes tik miesto elito atstovai buvo pajėgūs finansuoti užsienyje savo vaikų mokslą. Toli pavyzdžių ieškoti nereikia: Pranciškaus Skorinos tėvas buvo Polocko pirklys, pirmojo Kauno poeto Martyno Gradovskio tėvas Simonas Gradovskis – Kauno burmistras, 1556 m. Frankfurto prie Oderio universitete studijavusio Martyno Heino tėvas Motiejus Heinas tuo metu buvo Kauno tarėjas, nuo 1557 m. – burmistras, o 1558 m. tapo Kauno vaitu. Net jei LDK miestiečių, XV–XVI a. studijavusių užsienyje, pavardės mums dabar nieko nesako, tai nereiškia, kad jų tėvai buvo eiliniai miestiečiai, – veikiau mūsų žinių spragas lemia minėtasis šaltinių stygius.

Taigi ar galime tarp XVI a. vidurio–antrosios pusės Vilniaus miesto amatininkų ar valdžios elito nurodyti šeimą, turinčią Jacevičiaus ar panašią pavardę? Čia mums nusišypso netikėta sėkmė. Pasirodo, toks asmuo buvo. Išlikusiuose šaltiniuose jis vadinamas Fiodoru Jackevičiumi arba Jackovičiumi, dažnai pridėdant ir trečią dėmenį – V(i)elkovičius. Šis asmuo 1545 m. jau buvo suolininkas³⁶, 1551 m. minimas kaip tarėjas³⁷, o bent nuo 1556 m. buvo Vilniaus

³⁵ Darius Antanavičius, *Lietuvio bajoro „Dešimtmetis Livonijos karas“ (1610 m.) ir jo autorius*, p. 31, 33.

³⁶ Šia informacija su mumis pasidalijo Aivas Ragauskas, už tai jam dėkojame.

³⁷ Archiwum Głównie Akt Dawnych, Taka zwana Metryka Litewska, rankr. I B 31, l. 224v (p. 450).

burmistras ir 1556 m., 1562 m., 1568 m., 1574 m. ir 1580 m. ėjo metinio burmistro pareigas³⁸.

1566 m. dokumente išliko kažkuriam Velkovičiui Vilniuje priklausiusio namo lokalizacija: jis stovėjo priemiestyje, vadinamojo Moliakalnio³⁹ (t. y. kalvos šalia dabartinio Tauro kalno) papėdėje, „kairėje pusėje“⁴⁰. Namo savininko vardas, deja, nenurodytas, todėl tai galėjo būti ir ne Fiodoro Jackovičiaus namas⁴¹, nes XVI a. Vilniuje gyveno ir veikė net kelios Velkovičių (Vilkovičių) šeimos⁴². Antra vertus, čia pat stovėjo žinomiems Vilniaus burmistrams Lukui Markovičiui, vadintam Mundijumi, ir Lukui Opachovskiui priklausę namai. Taigi ir pirmasis namas 1566 m. galėjo priklausyti burmistruvi Jackovičiui Velkovičiui.

Apie 1567 m. jam buvo perduotas administruoti Vilniaus rytų ortodoksų Šv. Trejybės vienuolynas ir jo valdos. Kilus ginčui su Valažino popu Vasilijumi Martinovičium dėl pirmenybės tai daryti, Žygimanto Augusto 1568 m. birželio 12 d. dokumentu ši teisė buvo suteikta Jackevičiui (Jackovičiui) su sąlyga, kad pereis į dvasininkų luomą. Pastarajam neįvykdžius šios sąlygos, 1569 m. kovo mėn. minėta teisė buvo iš jo atimta⁴³. Apie Fiodoro Jackevičiaus (Jackovičiaus)

³⁸ Władysław Kowalenko, „Geneza udziału stołecznego miasta Wilna w Sejmach Rzeczypospolitej“, in: *Ateneum Wileńskie. Czasopismo naukowe, poświęcone badaniom przeszłości ziem W. X. Litewskiego*, t. 4 (Nr. 13), Wilno, 1927, p. 134–136. Pats rankraštis, kuriuo remiamasi, dabar saugomas: Lietuvos valstybės istorijos archyvas, f. 23, ap. 1, b. 220 (sen. sign. SA 5324).

³⁹ Vytautas Jogėla, Elmantas Meilus, Virgilijus Pugačiauskas, *Lukiškės: nuo priemiesčio iki centro (XV a.–XX a. pradžia)*, Vilnius: Diemedis, 2008, p. 18; iliustracijos 6, 7 ir 10.

⁴⁰ Mindaugas Klovas; Elmantas Meilus, „Vilniaus magistratui pavaldžių vakarinių priemiesčių ir palivarkų 1566 m. pagalvės ir 1596 m. nekilnojamojo turto laikytojų mokesčių mokėtojų sąrašai“, in: *Lietuvos istorijos metraštis*, 2015/1, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2015, p. 174, 183.

⁴¹ Prabėgus 30 metų, maždaug toje pačioje vietoje minimos kelios Danieliaus Velkovičiaus posesijos (žr. Vytautas Jogėla; Elmantas Meilus; Virgilijus Pugačiauskas, *Lukiškės*, p. 37, 38, 244, 245, 250–252).

⁴² Pavyzdžiui, žinomi Stepono Batoro valdymo laikų Vilniaus miestiečiai Prakapas (Prokopas) ir Danielius (Danila) Velkovičiai, Vilkovičiai (žr. Linas Kvizikevičius, „Broliai Vilkovičiai ir Vilniaus pinigų kalykla“, in: *Lietuvos istorijos metraštis. 1996 metai*, Vilnius: Pradai, 1997, p. 454–456) buvo Luko sūnūs. Lietuvos Metrikos knygoje XVI a. viduryje taip pat minimi Afanasas ir Steponas (Stepanas) Velkovičiai. Nustatyti tiksliai visų jų giminytės ryšius keblu, tai ne šio straipsnio tema.

⁴³ *Акты, издаваемые Виленскою археографическою коммиссиею*, т. IX: *Акты Виленского земского суда*, Вильна: А. Г. Сыркин, 1878, Nr. 160, p. 443; *Археографический сборник*

V(i)elkovičiaus statusą Vilniuje turbūt geriausiai byloja faktas, kad jis buvo vienas iš trijų Vilniaus miesto atstovų, savo antspaudu patvirtinusių 1569 m. Liublino unijos aktą⁴⁴. Paskutinį kartą šaltiniuose minimas, kiek šiuo metu pavyko nustatyti, 1580 m.⁴⁵ Matyt, netrukus ir mirė.

V(i)elkovičiai ar Vilkovičiai buvo sena vilniečių Rytų ortodoksų giminė. Pirmasis mums žinomas šios šeimos atstovas Jacka Velkovičius 1507–1511 m. šaltiniuose minimas iš karto kaip Vilniaus miestietis, tarėjas ir *присяжник*⁴⁶. Pastarojo žodžio reikšmė konkrečiame kontekste nėra visai aiški; jis greičiausiai reiškė prisiekusį suolininką (lot. *scabinus iuratus*), bet jei Jacka 1507 m. buvo tarėjas, 1511 m. nebegalėjo būti suolininkas, nes municipalinės karjeros seka buvo tokia: suolininkas → tarėjas → burmistras. Šiaip ar taip, akivaizdu, kad šis asmuo jau XVI a. pradžioje buvo patekęs į miesto valdžią. 1538 m. Vilniuje minimas kažkoks Mikalojus Jackovičius, gyvenęs Šv. Dvasios vienuolyno gatvėje⁴⁷, nuo 1544 m. – Vilniaus miestietis Paulius Jackovičius, buvęs avižų tiekėju Žygimanto Augusto dvarui, reziduojančiam

---

документов, относящихся к истории Северо-западной Руси, издаваемый при Управлении Виленского учебного округа, т. 6, Вильна: О. Блюмович, 1869, Nr. 27, p. 40–41; *Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 532 (1569–1571). Viešųjų reikalų knyga 10*, parengė Lina Anužytė, Algirdas Baliulis, Vilnius: Žara, 2001, Nr. 1 ir 3.

⁴⁴ *Akta unii Polski z Litwą 1385–1791*, wyd. Stanisław Kutrzeba i Władysław Semkowicz, Kraków: Akademia Umiejętności [etc.], 1932, Nr. 149, p. 356: „Franc Stanisławowicz Durnik, Fiedor Jackowicz Wielkowicz burmistrze“.

⁴⁵ 1580 06 04, Vilnius. LDK asesorių teismo nutarimas Vosylius (Vasilijaus) Šumlensko ir tarėjo (*sic*) Fiodoro Jackovičiaus byloje dėl 15 kapų lietuviškų grašių pajamų grąžinimo per ketverius metus naudojusis 153 kapų lietuviškų grašių Stepono *Calencie* vaikams priklausiusiais globos pinigais (*Lietuvos Metrika*, kn. 273, [Nr. 278], l. 232v–233). Ši Lietuvos Metrikos knyga mūsų baigiama rengti spaudai.

⁴⁶ (1) Lietuvos valstybės istorijos archyvas, SA (f. 8), Nr. 13, l. 235–236, Nr. 93 (tarėjas). Tai 1507 m. dokumento įrašymo į Lietuvos vyriausiojo tribunolo 1673 m. knygą aktas. 1507 m. dokumento nuorašas, atliktas Konstantino Jablonskio, saugomas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje (f. 256, Nr. 3188). (2) *Lietuvos Metrika*, knyga Nr. 221, Nr. 11. Skelbta: *Литовская Метрика. Том первый, (Русская историческая библиотека, т. 20)*, Петербург: Императорская археографическая комиссия, 1903, Nr. 11, skil. 11 (1510 m. – miestietis). (3) *Археографический сборник документов*, Nr. 4, p. 6: „Приходили къ намъ сынове нашего смиренія панове бурмистры и присяжники места Виленского: [...] Яцко Велковичъ [...]“ (1511).

⁴⁷ *Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 20 (1536–1539). Užrašymų knyga 20*, parengė Raimonda Ragauskienė, Darius Antanavičius, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2009, Nr. 92, p. 154: „которы лежить в месте Виленськомъ на улицы Святого Духа [...], а з другое стороны отъ огорода Миколая Яцъковичъ“.

Vilniuje⁴⁸. Kaip byloja tėvavardžiai, tai tikriausiai minėtojo Jackos sūnūs. Taigi Fiodoras Jackevičius (Jackovičius) V(i)elkovičius buvo arba Jackos sūnus arba net vaikaitis. Viename dokumente minima, kad pats jis turėjo žmoną ir vaikų⁴⁹. Jų vardų, deja, nežinome.

Nors kol kas nepavyko rasti jokių tiesioginių giminystės įrodymų, spėjame, kad *Basilius Hyacinthus* buvo Fiodoro Jackevičiaus giminaitis, linkstame manyti – sūnus Vasilijus (Vosylius, Bazilijus) Jackevičius (Jackovičius). Netiesiogiai tai patvirtintų Rytų ortodoksams būdinga onomastika (Fiodoras, Vasilijus). Dar vienas netiesioginis įrodymas – *Panegirikos* autorius aiškiai buvo nekatalikas. Tai akivaizdu iš paties kūrinio, kuriame ryškus potridenti- niams katalikų poetams būdingų liaupsių Bažnyčios šventiesiems ir Romos popiežiui stygius. Tiesa, remiantis pačiu kūrinium, įrodyti, kokio tikėjimo buvo pats *Panegirikos* autorius, vargiai pavyks. Taip galėjo rašyti ir Rytų ortodok- sijos, ir evangelikų tikėjimo atstovas. Kas nors galėtų suabejoti, kaip mūsų teigiama knygos autoriaus ortodoksinė kilmė dera su potencialia jo konver- sija, pavyzdžiui, į liuteronybę ar kalvinizmą? Bet tai nėra neįprastas dalykas, ypač turint galvoje XVI a. antrąją pusę, kai žmonės ieškojo savo dvasinio kelio ir veikliai keitė tikėjimą.

1507–1511 m. minimas Vilniaus miestietis ir tarėjas Jacka Velkovičius veikiausiai turėjo brolių arba pusbrolių, kurie pradėjo kitas giminės šakas, bet tik Jackos palikuonys nuosekliai minimi su Jackevičiaus (Jackovičiaus) tėvavardžiu. 1607 m. Vilniaus tarybos rusėniškasis raštininkas buvo kažkoks Ivanas Jackovičius⁵⁰. Labai galimas dalykas, kad tai Fiodoro Jackevičiaus (Jac- kovičiaus) sūnus, pratęsęs tėvo municipalinę karjerą.

---

⁴⁸ *Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto dvaro sąskaitos (1543–1548)*, kn. 1: 1544 XI 15–1546 XI 15, parengė Darius Antanavičius, vertė Sigitas Narbutas, Vilnius: Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“, 2009, p. 4–5, 282–283 ir kt.

⁴⁹ 1567 o8 15, Gardinas. Žygimantas Augustas suteikia Valažino popui Vasilijui Martinovi- čiui Vilniaus Švč. Trejybės vienuolyno arkimandrito pareigas (*Lietuvos Metrika*, kn. 38, l. 625v: „[...] взявъши з рукъ и заведанья оного мещанина Федора Яцкевича, которому яко чловеку светъскому, маючи домъ, жону и дети, тотъ врьд духовныи, законъ чернецъкии не належить [...]“).

⁵⁰ *Pergamentų katalogas*, sudarė Rimantas Jasas, Vilnius: Lietuvos TSR Mokslų akademija, Centrinė biblioteka, 1980, Nr. 787, 788.

PRELIMINARIOS IŠVADOS

Nėra abejonės, kad viena perspektyvesnių tolesnio tyrimo kryptį siekiant pagrįsti arba atmesti *Panegirikos* autoriaus tapatybę – mėginti rasti Fiodoro Jackevičiaus (Jackovičiaus) V(i)elkovičiaus antspaudą ir palyginti jį su *Basilius Hyacinthus* Bolonijoje išlikusiu herbu. Mes jau buvome per žingsnelį nuo šio tikslo, bet stebuklo, deja, neįvyko. Prie 1569 m. liepos 1 d. Liublino unijos LDK pusės išduoto egzemplioriaus tarp 77 antspaudų buvo prikabintas ir Vilniaus burmistro Fiodoro Jackevičiaus (Jackovičiaus) V(i)elkovičiaus antspaudas, bet – kas per apmaudi nedalia – laikui bėgant, jis sunyko taip, kad palyginti heraldines figūras tiesiog nebeįmanoma⁵¹. Daugiau žinių apie Fiodorą Jackevičių (Jackovičių) V(i)elkovičių galėtų suteikti rankraštinės Lietuvos Metrikos knygos, bet dėl jų apimties nebuvo jokių galimybių nuosekliai imtis šio darbo ieškant adatos šieno kupetoje. Apie patį *Panegirikos* autorių nežinomų faktų galbūt galėtų suteikti XVI a. knygų, saugomų įvairiose bibliotekose, proveniencijos, taip pat XVI a. antrosios pusės šaltinių publikacijos, kurių su kiekvienais metais daugėja. Ką prieinamuose šaltiniuose iki šiol pavyko rasti, nurodyta šiame straipsnyje, o toliau *faciant meliora potentes*.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

XV–XVI a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas = *Index librorum Latinorum Lituaniae saeculi quinti decimi et sexti decimi* (Senoji Lietuvos literatūra, t. 12), sudarė / concinnaverunt Daiva Narbutienė ir Sigitas Narbutas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2002.

Akta unii Polski z Litwą 1385–1791, wyd. Stanisław Kutrzeba i Władysław Semkowicz, Kraków: Akademia Umiejętności [etc.], 1932.

ANTANAVIČIUS DARIUS, *Lietuvio bajoro „Dešimtmetis Livonijos karas“ (1610 m.) ir jo autorius*, Vilnius: Žara, 2006.

ANTANAVIČIUS DARIUS, „Nežinomos XVI a. vidurio Kauno miestiečių apeliacijos valdovo teismui, įrašytos Lietuvos Metrikos Palenkės vaivadijos knygoje“, in: *Istorijos šaltinių tyrimai*, t. 6, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018, p. 173–225.

ANTANAVIČIUS DARIUS, „Pirmasis kaunietis – spausdintos knygos autorius“, in: *Senoji Lietuvos literatūra*, Nr. 45, Vilnius: LLTI, 2018, p. 39–79.

⁵¹ *Akta unii Polski z Litwą*, p. 352 (žr. antspaudo Nr. 76 aprašymą). Ką tik pasirodė nauja Liublino akto antspaudų publikacija (žr. *Unia lubelska 1569. Pieczęcie i herby*, opr. Hubert Wajs, Rafał Jankowski, Jolanta Król-Próba, Warszawa: DiG, 2019).

- BIRŽIŠKA VACLOVAS, *Lietuvos studentai užsienio universitetuose XIV–XVIII amžiais*, Chicago: Lituaniistikos instituto leidykla, 1987.
- BLYNAS ZENONAS, *Karo metų dienoraštis 1941–1944 m.*, parengė Gediminas Rudis, Vilnius: LII leidykla, 2007.
- [BLYNAS ZENONAS], VETUSIUS, „Lietuviai Italijos universitetuose“, in: *Naujoji Roma*, 1932, Nr. 36.
- CHMIEL ADAM, *Domy krakowskie. Ulica Floriańska*, d. 1, (Biblioteka Krakowska, Nr. 54), Kraków: W. L. Anczyc i spółka, 1917.
- CIAMPI SEBASTIANO, *Bibliografia critica delle antiche reciproche corrispondenze politiche, ecclesiastiche, scientifiche, letterarie, artistiche dell'Italia colla Russia, colla Polonia ed altre parti settentrionali [...]*, Firenze: Leopoldo Almagiari e Giovanni Mazzoni, 1834.
- ESTREICHER KAROL, *Bibliografia polska*, t. 18, Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1901.
- FERENC MAREK, *Mikołaj Radziwiłł „Rudy“ (ok. 1515–1584). Działalność polityczna i wojskowa*, Kraków: Historia Jagellonica, 2008.
- Imago Universitatis: celebrazioni e autorappresentazioni di maestri e studenti nella decorazione parietale dell'Archiginnasio*, sotto la direzione di Gian Paolo Brizzi, Bologna: Bononia University Press, 2011–2012, t. 1–2.
- [JANOCKI JAN DANIEL], *Ianociana, sive Clarorum atque illustrium Poloniae auctorum maecenatumque memoriae miscellae*, t. 1, Varsaviae et Lipsiae: apud Michaellem Groellium, 1776.
- JOGĖLA VYTAUTAS; MEILUS ELMANTAS; PUGAČIAUSKAS VIRGILIJUS, *Lukiškės: nuo priemiesčio iki centro (XV a.–XX a. pradžia)*, Vilnius: Diemedis, 2008.
- KLOVAS MINDAUGAS; MEILUS ELMANTAS, „Vilniaus magistratui pavaldžių vakarinių priemiesčių ir palivarkų 1566 m. pagalvės ir 1596 m. nekilnojamojo turto laikytojų mokesčių mokėtojų sąrašai“, in: *Lietuvos istorijos metraštis*, 2015/1, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2015.
- KOWALENKO WŁADYSŁAW, „Geneza udziału stołecznego miasta Wilna w Sejmach Rzeczypospolitej“, in: *Ateneum Wileńskie. Czasopismo naukowe, poświęcone badaniom przeszłości ziem W. X. Litewskiego*, t. 4 (Nr. 13), Wilno, 1927.
- KVIZIKEVIČIUS LINAS, „Broliai Vilkičiai ir Vilniaus pinigų kalykla“, in: *Lietuvos istorijos metraštis. 1996 metai*, Vilnius: Pradai, 1997.
- LEWANSKI RICCARDO CASIMIRO, „La matricola degli scolari polacchi a Bologna: un tentativo di ricostruzione e di analisi“, in: *Laudatio Bononiae. Atti del Convegno storico italo-polacco svoltosi a Bologna dal 26 al 31 maggio 1988 in occasione del Nono Centenario dell'Alma Mater Studiorum*, a cura di Riccardo Casimiro Lewanski, Bologna-Varsavia: Istituto Italiano di Cultura, 1990.
- LEWANSKI RICCARDO CASIMIRO, „Students from Ordo Teutonicorum – Prussia, Ordo Spadaforum – Livonia and the Grand Duchy of Lithuania at Alma Mater“, in: *La via dell'ambra dal Baltico all'Alma Mater. Atti de Convegno italo-baltico svoltosi all'Università di Bologna dal 18 al 20 settembre 1991*, a cura di Riccardo Casimiro Lewanski, Bologna: Università degli studi di Bologna, 1994.

- Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto dvaro sąskaitos (1543–1548)*, kn. 1: 1544 XI 15–1546 XI 15, parengė Darius Antanavičius, vertė Sigitas Narbutas, Vilnius: Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“, 2009.
- Lietuvos filosofinės minties istorijos šaltiniai*, t. 1: *Feodalizmo laikotarpis*, Vilnius: Mintis, 1980.
- Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.*, parengė Vytautas Ališauskas, Tomasz Jaszczolt, Liudas Jovaiša, Mindaugas Paknys, (*Bažnyčios istorijos studijos*, t. 2), Vilnius, 2009.
- Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 20 (1536–1539). Užrašymų knyga 20*, parengė Raimonda Ragauskienė, Darius Antanavičius, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2009.
- Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 532 (1569–1571). Viešųjų reikalų knyga 10*, parengė Lina Anužytė, Algirdas Baliulis, Vilnius: Žara, 2001.
- MONDELLA FELICE, „Aranzio, Giulio Cesare“, in: *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 3, Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 1961.
- MUSZYŃSKI MICHAŁ, „Proweniencje poloników XVI wieku w zbiorach Biblioteki Kórnickiej (Uzupełnienia do „Katalogu“ K. Piekarskiego)“, in: *Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej*, t. 13, Kórnik, 1977.
- Notitia doctorum sive catalogus doctorum qui in Collegiis philosophiae et medicinae Bononiae laureati fuerunt ab anno 1480 usque ad annum 1800*, a cura di Giovanni Bronzino (*Universitatis Bononiensis Monumenta*, t. 4), Milano: Guffrè Editore, 1962.
- ONGARO GIUSEPPE, „Mercuriale, Girolamo“, in: *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 73, Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 2009.
- PATIEJŪNIENĖ EGLĖ, *Brevitas ornata: mąžosios literatūros formos XVI–XVII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės spaudiniuose*, (*Senoji Lietuvos literatūra*, t. 7), Vilnius: LLTI, 1998.
- Pergamentų katalogas*, sudarė Rimantas Jasas, Vilnius: Lietuvos TSR Mokslų akademija, Centrinė biblioteka, 1980.
- PLEČKAITIS ROMANAS, *Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI–XVIII amžiais*, Vilnius: Mintis, 1975.
- POE MARSHALL, *Foreign Descriptions of Muscovy: An Analytic Bibliography of Primary and Secondary Sources. Second Edition Revised, Corrected, and Expanded*, Slavica Publishers, Inc., [1999].
- QUIRINI-POPEŁAWSKA DANUTA, „Studia Polaków na Uniwersytecie Padewskim w XV i XVI wieku. Stań badań oraz wstępne hipotezy“, in: *Prace Komisji Środkowoeuropejskiej PAU*, t. 21, Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2013.
- RAGAUSKIENĖ RAIMONDA, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Mikalojus Radvila Rudasis (apie 1515–1584 m.)*, Vilnius: Valstybės žinios, 2002.
- [STRYKOWSKI MACIEJ], *Która przed tym nigdy światła nie widziała Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi [...]*, w Królewcu: u Jerzego Osterbergera, 1582.
- Unia lubelska 1569. Pieczęcie i herby*, opr. Hubert Wajs, Rafał Jankowski, Jolanta Król-Próba, Warszawa: DiG, 2019.

- WINDAKIEWICZ STANISŁAW, „Informacje o aktach uniwersytetu bolońskiego“, in: *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*, t. 7, Kraków: Akademia Umiejętności, 1892, p. 130–148.
- WINDAKIEWICZ STANISŁAW, „Materiały do historii Polaków w Padwie“, in: *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce*, t. 7, Kraków: Akademia Umiejętności, 1892, p. 149–185.
- WISZNIEWSKI MICHAŁ, *Historia literatury polskiej*, t. 6, 8, Kraków: Drukarnia Uniwersytecka, 1844, 1851.
- Акты, издаваемые Виленскою археографическою комиссиею*, т. 10: *Акты Виленского земского суда*, Вильна: А. Г. Сыркин, 1878.
- Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-западной Руси, издаваемый при Управлении Виленского учебного округа*, т. 6, Вильна: О. Блюмович, 1869.
- Кніжная спадчына Францыска Скарыны=Книжное наследие Францыска Скорины = Book heritage of Francysk Skaryna*, т. 1–20, Мінск: Нацыянальная бібліятэка Беларусі, 2013–2017.
- Литовская Метрика. Том первый*, (*Русская историческая библиотека*, т. 20), Петербург: Императорская археографическая комиссия, 1903.
- НЕКРАШЕВИЧ-КОРОТКАЯ ЖАННА, „Панегирик на взятие Полоцка“ (1580) *Базыля Гиацинта и проблемы литературной специфики панегирика как жанра древней литературы*“, in: *Studia linguistica. Збірник наукових праць*, т. 8, Київ: Дмитро Бураго, 2014, p. 220–225.

Who Was Basilius Hyacinthus Vilmensis,
the Author of *Panegyricus in excidium Polocense*
(Padua, 1580)? An Attempt at Authorship Attribution

Summary

The study deals with a book under the title *Panegyricus in excidium Polocense* published by Basilius Hyacinthus Vilmensis in Padua (Italy) in 1580. The book was dedicated to the recapture of the city of Polotsk (Полацк in Belarusian) by Stephen Báthory, King of Poland and Grand Duke of Lithuania, in 1579. The author concealed his real identity under the name Basilius Hyacinthus Vilmensis. The objective of the paper is to attempt to reveal the true name of the author. At the beginning, the conclusion is drawn that the first name, *Basilius*, is a Latinized form of the Slavic name *Vasilij*, *Vasil'*, *Wasyl* etc., while the second one, *Hyacinthus*, was a simple translation of the patronimic form of the name *Hyacinthus*, i. e., a son of Hyacinth. Subsequently, an effort is made to match these names with a real person who lived in the second half of the sixteenth century in Vilnius. After preliminary remarks on scarce material concerning the history of Vilnius during the period (due to colossal archival losses suffered in the middle of the seventeenth century) and from the issues of reliability of the resulting conclusions and results of research (when various subjective speculations are possible), the present study comes up with the hypothesis that Basilius Hyacinthus was Basil Jatskievich or Jatskovich (Slav. *Василий Яцкевич / Яцкович*). He must have been a son of Theodore Jatskievich or Jatskovich Vielkovich (Slav. *Фёдор Яцкевич / Яцкович Велкович*), a burgomaster of Vilnius active during the period of 1556-1580. At the end of the study, some potential directions for further investigation and argumentation of the hypothesis are proposed.

KEYWORDS: burgers of Vilnius in the sixteenth century; Grand Duchy of Lithuania in the sixteenth century; Lithuania and Italy in the sixteenth century; Lithuanian students at foreign universities during the sixteenth century; Basil Jatskievich (Slav. *Василий Яцкевич*); Theodore Jatskievich Vielkovich (Slav. *Фёдор Яцкевич Велкович*); Neo-Latin literature; University of Bologna; University of Padua; John Zeman (Jan Zeman).

Gauta 2019 05 05

Priimta 2019 05 27